Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
z s. w Karniowicach

Wybrane działania PROW 2014-2020 „Restrukturyzacja małych gospodarstw”

Karniowice 2017

Opracowanie:
Wojciech Ślósarz
Dział Ekonomiki i Zarządzania Gospodarstwem Rolnym
MODR Karniowice

Dużym problemem rolnictwa w Małopolsce jest rozdrobnienie gospodarstw, a co za tym idzie ograniczone możliwości konkurowania z dużymi producentami na rynku. Średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie w Małopolsce w 2016 roku wynosiła 4,02 ha (ARiMR), przy średniej powierzchni krajowej wynoszącej 10,56 ha.

Próbą rozwiązania tego problemu jest wdrażane w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 działanie „Restrukturyzacja małych gospodarstw" (poddziałanie 6.3 - Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw). Zasadniczym celem tego wsparcia jest zwiększanie konkurencyjności i rentowności małych gospodarstw mierzone wzrostem wielkości ekonomicznej. W zależności od sytuacji gospodarstwa może to nastąpić poprzez zmianę profilu prowadzonej produkcji rolnej lub zwiększenie areału.

Pomoc przeznaczona na zainwestowanie w rozwój gospodarstwa przyznawana jest w wysokości 60 tys. zł w podziale na raty:

1) pierwsza rata - w wysokości 80% całkowitej wartości pomocy,
2) druga rata - w wysokości 20% całkowitej wartości pomocy.

Rolnik korzystający ze wsparcia w ramach działania „Restrukturyzacja małych gospodarstw" spełnić powinien kilka warunków.

Premia może zostać przyznana rolnikowi albo małżonkowi rolnika, jeżeli:

1) jest posiadaczem samoistnym lub zależnym:
   a) gospodarstwa rolnego obejmującego co najmniej 1 ha gruntów ornych, sadów, łąk trwałych, pastwisk trwałych, gruntów rolnych zabudowanych, gruntów pod stawami lub gruntów pod rowami,
   b) nieruchomości służącej do prowadzenia produkcji w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej,
      - położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
      - o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 10 tys. euro,
2) w gospodarstwie, którego jest posiadaczem, prowadzi się w celach zarobkowych, osobiście i na własny rachunek, działalność rolniczą w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, z wyłączeniem chowu i hodowli ryb,
3) jest pełnoletnim obywatelem państwa UE w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy,

4) podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników (KRUS) z mocy ustawy i w pełnym zakresie jako rolnik albo małżonek rolnika nieprzerwanie przez co najmniej 24 miesiące poprzedzające miesiąc złożenia wniosku o przyznanie pomocy i w tym okresie nie prowadził innej działalności gospodarczej,

5) beneficjentowi nie przyznano (lub też przyznano, lecz nie wypłacono) pomocy:

a) w ramach działań PROW na lata 2007-2013:
   — „Ułatwianie startu młodym rolnikom",
   — „Modernizacja gospodarstw rolnych",
   — „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej",

b) na operacje objęte PROW na lata 2014-2020 typu:
   — „Modernizacja gospodarstw rolnych",
   — „Premie dla młodych rolników",
   — „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej".

Najbardziej istotne jest ustalenie wielkości ekonomicznej gospodarstwa w okresie początkowym i zaplanowanie w okresie wyjściowym. Wielkość ekonomiczna gospodarstwa jest określana na podstawie współczynników standardowej produkcji. Wstępnej oceny wielkości gospodarstwa można dokonać przy użyciu kalkulatorów dostępnych na stronach internetowych (np. ARiMR). Na potrzeby wyliczania standardowej produkcji (SO) Polska została podzielona na cztery obszary, przy czym Małopolska została zaliczona do obszaru D „Małopolska i Pogórze".

Standardowa produkcja dla obszaru D „Małopolska i Pogórze" – wybrane przykłady:	
Krowa mleczna	1099,69 euro / szt.
Pszenica ozima (ziarno)	738,19 euro / hektar
Jęczmień jary (ziarno)	590,62 euro / hektar
Rzepak ozimy	892,39 euro / hektar
Kapusta głowiasta biała	4075,40 euro / hektar
Czosnek	4151,65 euro/ hektar
TUZ trwały	498,87 euro / hektar

Zgodnie z zapisami Rozporządzenia dotyczącego działania „Restrukturyzacja małych gospodarstw" przy ustalaniu początkowej i docelowej wielkości ekonomicznej gospodarstwa należy brać pod uwagę tylko użytki rolne wchodzące w skład gospodarstwa:

a) stanowiące przedmiot własności tego rolnika,

b) oddane w użytkowanie wieczyste temu rolnikowi,

c) dzierżawione z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa lub od jednostek samorządu terytorialnego na podstawie umowy dzierżawy zawartej na czas nieoznaczony albo na okres co najmniej 7 lat od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy,

d) które są dzierżawione od innych podmiotów, jeżeli umowa dzierżawy została zawarta:

   – w formie aktu notarialnego albo z datą pewną oraz

   – na okres co najmniej 7 lat od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy,

e) do których temu rolnikowi przyznano w danym roku lub roku poprzedzającym jednolitą płatność obszarową na podstawie przepisów o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego, pomoc finansową w ramach działań obszarowych PROW pod warunkiem, **że powierzchnia tych użytków rolnych w roku docelowym nie przekroczy powierzchni użytków rolnych w roku wyjściowym.**

Dodatkowo w okresie docelowym gospodarstwo w co najmniej 70% powinno składać się z gruntów:

1) stanowiących własność rolnika,

2) oddanych w użytkowanie wieczyste,

3) dzierżawionych przez rolnika z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa lub od jednostek samorządu terytorialnego.

Ustalanie wielkości ekonomicznej w roku wyjściowym (początkowym):	Ustalanie wielkości ekonomicznej w roku docelowym:
- **produkcja zwierzęca** - stan średni zwierząt w roku, w którym przypada dzień rozpoczęcia terminu składania wniosków o przyznanie pomocy, - **produkcja roślinna** - uprawy w plonie głównym w roku, w którym przypada dzień rozpoczęcia terminu składania wniosków (za plon główny uznaje się uprawę, której okres wegetacji jest najdłuższy w danym roku).	Jeżeli realizacja biznesplanu została zakończona - **do dnia 15 maja danego roku** - bierze się pod uwagę stan średni zwierząt oraz uprawy w plonie głównym w roku poprzedzającym rok zakończenia realizacji biznesplanu, - **po dniu 15 maja danego roku** - bierze się pod uwagę stan średni zwierząt oraz uprawy w plonie głównym w roku zakończenia realizacji biznesplanu.

W celu uzyskania wsparcia należy opracować biznesplan zawierający koncepcję restrukturyzacji gospodarstwa, w tym:

1. opis początkowej sytuacji gospodarstwa dotyczący między innymi wielkości ekonomicznej, struktury produkcji, wszelkich gruntów, budynków i maszyn znajdujących się w gospodarstwie,
2. opis docelowej sytuacji gospodarstwa dotyczący planowanej powierzchni i rodzaju użytków rolnych, struktury produkcji roślinnej i zwierzęcej, wielkości ekonomicznej gospodarstwa oraz opis i szacunkową wartość planowanych inwestycji w środki trwałe,
3. sposobu, w jaki realizacja biznesplanu doprowadzi do osiągnięcia wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstwa,
4. opis planowanych inwestycji w środki trwałe i zakupów środków obrotowych (jeżeli będą dokonywane w ramach premii), działań sprzyjających ochronie środowiska (w zakresie nawożenia, udziału powierzchni TUZ, udziału zbóż w strukturze zasiewów),
5. informacje o uczestnictwie w systemach jakości, prowadzeniu przetwórstwa w gospodarstwie, czy planowanym przygotowywaniu produktów do sprzedaży,
6. opis planowanego korzystania z usług doradczych lub szkoleń.

Biznesplan w części finansowej powinien zakładać wydatki obejmujące inwestycje w środki trwałe o szacunkowej wartości równej co najmniej 80% kwoty pomocy oraz zakup wyłącznie nowych maszyn, urządzeń oraz wyposażenia. Inwestycje w środki trwale nie mogą być finansowane z innych środków publicznych.

UWAGA:

Realizacja biznesplanu musi doprowadzić do osiągnięcia wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstwa do co najmniej 10 tys. euro i o co najmniej 20% w stosunku do wielkości początkowej. Jest to niezbędne do uzyskania wsparcia.

Biznesplan podlega ocenie i na jego podstawie tworzone są listy rankingowe, a w przypadku uzyskania premii założenia biznesplanu muszą być zrealizowane. O kolejności przysługiwania pomocy decyduje suma uzyskanych punktów przyznanych na podstawie następujących kryteriów wyboru:

1) kwalifikacje zawodowe - do 5 punktów,

2) rodzaj planowanej produkcji:
   a) uczestnictwo w unijnym systemie jakości (co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych gospodarstwa) - 4 punkty,
   b) produkcja roślin wysokobiałkowych (co najmniej 1 ha) - 2 punkty,

3) kompleksowość biznesplanu:
   a) inwestycja budowlana związana z działalnością rolniczą - 2 punkty,
   b) korzystanie z usług doradczych i szkoleń - 0,5 punktu za każde z tych działań (maksymalnie 2 punkty),
   c) prowadzenie działań w zakresie przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie - 1 punkt,
   d) prowadzenie działalności w zakresie przetwarzania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie - 3 punkty,
   e) udział w zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych - 2 punkty,

4) wpływ na realizację celów przekrojowych:
   a) w zakresie ochrony środowiska i klimatu:

– udział zbóż w strukturze zasiewów na gruntach ornych mniejszy lub równy 66% - 0,5 punktu,

– przygotowywanie i stosowania planu nawozowego - 2 punkty,

– inwestycje w zakresie ochrony środowiska i zapobieganiu zmianom klimatu (lista inwestycji zapisana jest w Rozporządzeniu) - nie więcej niż 5 punktów,

b) w zakresie innowacyjności za postęp biologiczny, organizację produkcji, nowoczesne technologie produkcji lub innowacyjny produkt - po 1 punkcie za każdy z tych obszarów, jednak nie więcej niż 2 punkty,

5) docelowa wielkość ekonomiczna gospodarstwa:

a) więcej niż 20 tys. euro - 5 punktów,

b) więcej niż 16 tys. euro i nie więcej niż 20 tys. euro - 3 punkty,

c) więcej niż 12 tys. euro i nie więcej niż 16 tys. euro - 1 punkt,

6) jeżeli w dniu złożenia wniosku o przyznanie pomocy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy nie ma więcej niż 40 lat - przyznaje się 3 punkty.

Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca uzyskał co najmniej 10 punktów.

Po wydaniu decyzji o przyznaniu pomocy w ciągu 9 miesięcy od jej doręczenia należy:

1) rozpocząć realizacje biznesplanu (poprzez np. rozpoczęcie prac budowlanych, zakup maszyny czy ziemi),

2) rozpocząć prowadzenie ewidencji przychodów i rozchodów w gospodarstwie,

3) złożyć wniosek o płatność pierwszej raty pomocy.

Realizując biznesplan beneficjent powinien:

1. prowadzić działalność rolniczą w gospodarstwie co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy;
2. zrealizować biznesplan w terminie przewidzianym w biznesplanie, lecz nie później niż do dnia upływu 3 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy, a w szczególności:

a) prowadzić gospodarstwo zgodnie z założoną strukturą produkcji,

b) zrealizować planowane działania i inwestycje,

c) osiągnąć wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa do poziomu co najmniej 10 tys. euro i o co najmniej 20% oraz utrzymać ten poziom co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy,

3. prowadzić ewidencję przychodów i rozchodów w gospodarstwie lub księgę przychodów i rozchodów, lub księgę rachunkową, lub ewidencję przychodów i rozchodów na podstawie odrębnych przepisów co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy,
4. podejmować działania, za które przyznano punkty w procesie oceny (np. uczestniczyć w szkoleniach),
5. umożliwiać przeprowadzenie kontroli na miejscu lub kontroli dokumentów,
6. przechowywać dokumenty związane z przyznaną pomocą co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.

W czasie realizacji możliwe jest wprowadzanie za zgodą dyrektora oddziału regionalnego ARiMR niewielkich zmian w biznesplanie natomiast nie mogą one wpływać na ocenę punktową wniosku i musi być zachowany wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa.

Wybrane sankcje:

1. w przypadku niezachowania zgodnej z biznesplanem struktury produkcji zwrotowi podlega 100% kwoty pierwszej raty pomocy,
2. w przypadku nieosiągnięcia wielkości ekonomicznej powyżej 10 tys. euro zwrotowi podlega 100% kwoty pierwszej raty pomocy,
3. w przypadku nieosiągnięcia wzrostu wielkości ekonomicznej powyżej 20% zwrotowi podlega kwota pierwszej raty pomocy proporcjonalnie do wielkości stwierdzonego naruszenia,
4. w przypadku niespełniania od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy do dnia złożenia wniosku o płatność drugiej raty pomocy warunku dotyczącego prowadzenia działalności rolniczej zwrotowi podlega 100% kwoty pierwszej raty pomocy.

Ważne terminy dotyczące działania „Restrukturyzacja małych gospodarstw”	
Ogłoszenie naboru wniosków przez Prezesa ARiMR.	30 dni przed rozpoczęciem naboru.
Nabór wniosków o przyznanie pomocy (WoPP).	Od 14 do 30 dni (I/II kwartał roku).
Wydanie decyzji.	180 dni od zakończenia naboru wniosków o przyznanie pomocy.
Rozpoczęcie realizacji biznesplanu.	W terminie 9 miesięcy od doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy.
Złożenie wniosku o płatność pierwszej raty pomocy (WoP 1).	
Wypłata pierwszej raty pomocy.	W terminie 90 dni od złożenia wniosku z załącznikami.
Realizacja biznesplanu.	Nie później niż 3 lata od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.
Złożenie wniosku o płatność drugiej raty pomocy (WoP 2).	

Wzór ewidencji przychodów i rozchodów w gospodarstwie

Imię i nazwisko

.....

adres

.....

Lp.	Data zdarzenia gospodarczego	Nr dowodu księgowego	Przychód		Wydatki		Uwagi
			zł	gr	zł	gr	
1	2	3	4		5		6
		Suma strony					
		Przeniesienie z poprzedniej strony					
		Razem od początku roku					

W ramach planowanych zmian szczególne wsparcie przysługiwało będzie osobom prowadzący działalność rolniczą, w tym produkcję trzody chlewnej, na obszarach wyznaczonych w związku ze zwalczaniem afrykańskiego pomoru świń (ASF), które zobowiążą się do zaprzestania produkcji trzody chlewnej.

Opracowano na podstawie informacji ARiMR, PROW na lata 2014-200 oraz Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej na operacje typu „Restrukturyzacja małych gospodarstw" w ramach poddziałania „Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Wydawca**: Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z s. w Karniowicach**
32-082 Bolechowice, Karniowice os. XXXV-lecia PRL 9; tel. 12-285-21-13/14, fax 12-285-11-07; **www.modr.pl**
Skład komputerowy: Dział Promocji i Wydawnictw - Halina Knap